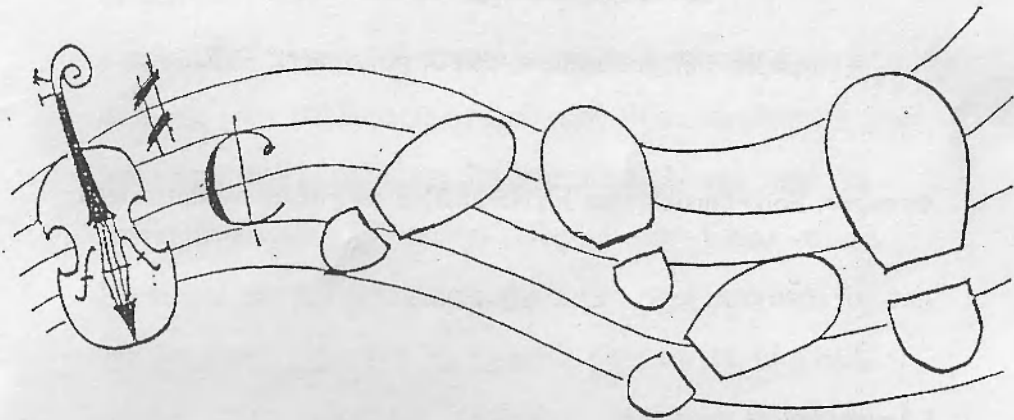

Hindsholm-musik

Hæfte 8

Søndag d. 3/11 - 1996 kl. 14.

SKOMAGERDRENGENE

- gammeldaws hindsholm-danse-musik
i levende tradition

Hæftet er skrevet af

Tage Aabéch
Hybenhaven 202
5240 Odense NØ
tlf.: 66 10 48 08

i anledning af:

Eftermiddags-dansant

i Dalby Forsamlingshus, den 3. november, 1996.

Arrangør: Folkemusiklauget FYNBOERNE og Folkemusikhusringen

----- o o o -----

Eftermiddagens musikere:

Walther Madsen, Salby - violin
Anton Østergaard, Dalby - klaver
Mogens "Slagter" Kristensen, Dalby - trommer.

Kære læsere.

Det er mit håb, at initiativet, til en dag med musik og dans fra Hindsholm, må blive bakket godt op. Initiativtageren til dagen er Tage Aabech, der har arbejdet med denne tradition gennem mange år. Det har bl. a. resulteret i en bog om musikken, dansen og ikke mindst om menneskene bag Hindsholmtraditionen.

I en del år har man i Folkemusiklauget Fynboerne set uden for øen, når man skulle hente inspiration til danseaftnerne. Det har været musik og danse fra Sverige og Norge samt fra forskellige egne af Danmark (Thy - Fanø - Læsø - mm.). De sidste par år har det dog vist sig en øget interesse for den fynske musik. Det kan jeg egentlig godt forstå, idet både musikken og dansene er særdeles brugbare og så er det vel rimeligt, at man kender den dansetradition, der er tættest på. Jeg håber dagen vil være til inspiration for mange.

På bestyrelsens vegne.

Kjeld Døllerup

Igen går dansen...

Sidste gang der blev afholdt "Eftermiddags-dansant" i Dalby Forsamlingshus, hvor egnens gamle traditionelle danse og melodier bliver brugt, var den 6/3-94.

Arrangementet dengang var temmelig ringe besøgt, og gav et økonomisk underskud, så lysten til at følge arrangementet op året efter var ikke rigtig til stede. I mellemtiden har folkemusiklauget FYNBOERNE vist interesse for egnens musik og dans og var medarrangør af HISTORISK Dansedag i Kerteminde i 1994 og har endvidere i 1995 holdt et kursus hvor musikerne kunne lære nogle af Hindsholms gode melodier.

I januar i år havde folkemusiklauget FYNBOERNE planlagt en søndag i Dalby Forsamlingshus, men det måtte desværre aflyses, så først nu bliver Hindsholms traditionelle gamle danse og musik igen luftet.

SKOMAGERDRENGENE har, som fortalt i sidste hæfte, lagt arbejdet i danse-studie-kredsen på hylden i den mellemliggende tid. Der har dog været nogen aktivitet: den vellykkede HISTORISKE Dansedag i Kerteminde, hvor Anders Christensen satte egnens dansetradition i relation til traditionel dans andre steder i Danmark. Specielt havde Anders medbragt notater fra 1905, hvor Hans Schierbeck cyklede rundt i landet og optegnede gamle danse. Se artiklen andetsteds i hæftet.

Derudover har jeg haft en del interesserede henvendelser fra danseledere fra forskellige steder i landet angående *Francaise i 10 ture*, som blev omtalt i hæfte 7.

Desuden har Rynkeby-Kølstrup folkedansere igen haft lyst til et par
(fortsættes på bagsiden)

Hindsholms Danse.

På Hindsholm findes mange danse, og en del kan skrive deres historie mere end hundrede år tilbage i tiden. Der er faktisk materiale nok til at fylde flere aftener udelukkende med musik og danse fra Hindsholm!

At vi stadig kan bruge de lokale gamle danse skyldes tre arbejder:

1) En håndskreven bog af danselærer Rasmus Henriksen, Martofte, med beskrivelser af 21 danse sammenholdt med egnens gamle håndskrevne nodebøger. 2) Foreningen for Folkedansens Fremmes indsamlinger, dels i 1905 og dels i 1933. 3) SKOMAGERDRENGENES indsamling og brug den sidste halve snes år. I det følgende bringes en oversigt over Hindsholms danse:

Danse beskrevet af Rasmus Henriksen 1863:

Slommer-polka	Eugenia Kvadrille (5 ture)
Københavns Sekstur	Det russiske Cavalleri
Galopingka	Samba
Fandango	Pariser-polka
Francaise (10 ture)	Bøhmer-dans
Telejder-polka	Fransk rigel
Spidsrod	Lanciers (5 ture)
Munter ud i Verden	Ekosaise
Spansk Vals	Stener-polka
Francaise Imperial	Garibaldi Tappenstreg
Rheinländer-polka (2 var.)	

Denne række danse skyldes altså *danseundervisning*. Om ordet folkedanse så er dækkende kan diskuteres, men på den anden side ... hvor stammer vores gamle folkedanse egentlig fra?

Danse beskrevet af Foreningen til Folkedansens Fremme 1905
(Hans Schierbeck) og 1933 (Ane Marie Kjellerup "Hyldemor"):

Tre trins Hopsa	Kongens Have
De keiners pigers polka	Firtur
Den russiske	Min ven
Hopgesveis/hop-imellem	Tantes hopsa
Damernes fornøjelse	Brune trøje
Spejlet	Skomager skotsk
Hukke-stok	Peter Skøtt
Jydevals	Jysk på næsen
Grisi brøj si lår	Maskineriet
Prinsens polka	Hornfif/Syvspring
Skotsk op og ned - Rundskotsk	Mallebrøk
Spids Hamborger	(Norsk Fjældmarch)
To mands reel	Den toppede høne
Kløver es	Morten Maren
Op til dans	

Dette er *indsamling* af "folkedanse". Notaterne af ovennævnte danse er ikke allesammen lige udførlige. Nogle af dansene kan findes som trykte beskrivelser i Foreningen for Folkedansens Fremmes hæfter. Hvis dansene allerede var beskrevet i én variant fra en anden egn, blev varianten fra Hindsholm ikke medtaget.

Danse, der endnu kan huskes 1986 (SKOMAGERDRENGENE):

March	Mazurka
Den svenske maskerade	Engelsk Vals
Den toppede høne (Molenask)	Les Lanciers
Napoleon	Mortens Polka
Tyroler-hopsa	Rheinländer-polka
Klap-hopsa	Rheinländer-polka med skif-
Sekstur	tende dame
Hornpiffen (hornfeld)	Galop
Tango	Så går vi den anden vej
Fox-trot	Med hænderne sir vi klap-klap-
Slow-fox	klap (finger-polka)
Skottish	Først den ene vej (skomager-
Vals	dansen)
Tyroler Vals	Ritch-ratch (ruder es)
Skub-vals	Lottes død
Trippe-vals	Vupti
Bitte mand i knibe	Prinsens polka
Og gå så	Totur fra Vejle
Koste-vals	Jysk på næsen
Norsk Fjældmarch	

... hvor lang tid mon de vil blive danset?

Hans Schierbecks danseindsamling.

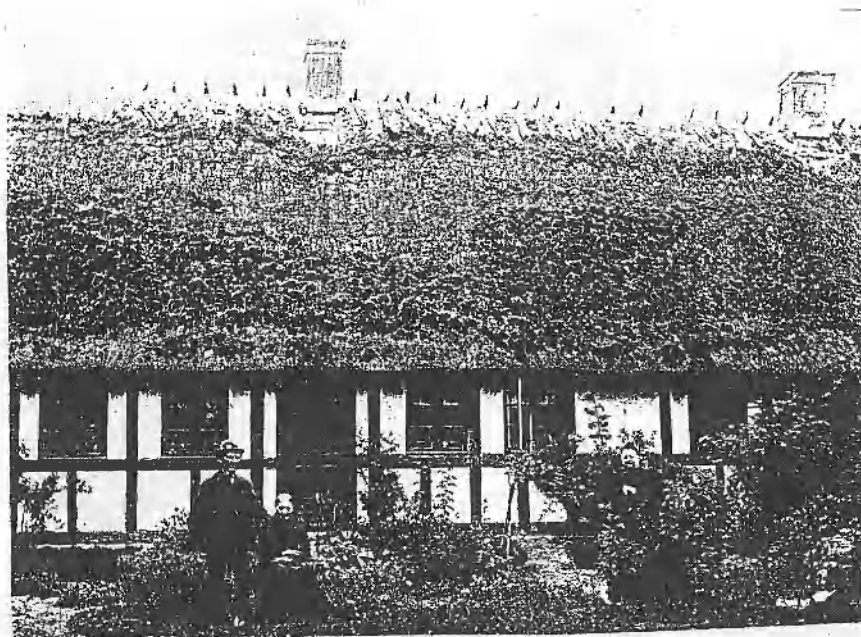
I Foreningen for Folkedansens Fremmes arkiv findes følgende dagbogsoptegnelser af Hans Schierbeck fra hans rejse i 1905:

"FORTALE"

Sommeren 1905 udsendte "Foreningen til Folkedansens Fremme" - efter hertil at have opnaaet ministeriel Understøttelse - stud. juris Hans Schierbeck, København, paa en Maanedes Rejse, hvis Formaal var at indsamle, hvad af Interesse der findes kunde vedrørende gamle Folkedanse, -dragter og -melodier. Rejsen var vellykket, tror jeg nok, man kan sige ... Folk, jeg besøgte, var utrolig flinke; jeg tror ikke, jeg kom paa et Sted, hvor Folk ikke rykkede frem med alt, hvad de havde og vidste; det morede og interesserede dem, at der fandtes denne Forening, for hvilken jeg nu rejste rundt, endda med Statsunderstøttelse; de forstod, at det ikke var en af disse Opkøbere, der har franarret vor Landbefolkning saa at sige alle

Hans Schierbeck var en 23 årig ung student, da han cyklede rundt i Danmark og optegnede folkedanse. Foreningen for Folkedansens Fremme blev stiftet i 1901 af københavnske studenter, som ønskede at bevare den gamle tradition. Hans Schierbeck endte som overretssagfører og bevarede indtil sin død i 1976 interessen for folkedansen.

*Rasmus Henriksen og hans kone foran deres gård i Martofte fotograferet omkring 1905, da Hans Shierbeck besøgte den gamle danselærer.
(Fotografiet udlånt af Frits og Karen Thomsen)*

deres smukke gamle Ting, og at jeg heller ikke var en nysgerrig Københavner, men en virkelig interesseret; og det smigerede dem, saa at de strax var villige til at vise og fortælle, ja, endog at danse. Dette sidste maatte jeg dog naturligvis lokke disse ofte gamle Mennesker til; jeg erklærede, at de behøvede slet ikke at danse; hvis de blot vilde fortælle mig lidt om den og den Dans, saa var jeg vant til at forstaa en halvkvædet Vise. Naa, saa begyndte de jo at fortælle lidt; men jeg forstod selvfølgelig som oftest ikke et Muk. Men jeg lod som ingenting og svarede blot: "Naah! er det saadan?" og begyndte at danse lidt alene. Men saa blev de jo ivrige og skulde frem og rette mig, og inden de saa vidste et Ord af det, havde jeg Spillet gaaende og Dansen i fuld Gang.

Jeg medførte i Lommen en tynd Skrivebog og et lille Nodehæfte til at male op i, 1 til hver Egn, og det fandt jeg bekvemt. Man bør iøvrigt søge at faa fat i Musikken førend i Dansene; thi dels kan man saa i Beskrivelsen vedføje Taktinddelingen og kontrollere, at ingen Ture eller lign. overspringes, og dels kommer Folk ofte først ved at høre Musikken i Tanker om Dansens Udførelse. At finde baade Musikken og Dansen hos samme Mand er sjældent. Og man maa kunne skrive Noder; og desuden, hvad man har, det har man; disse Løfter om senere at sende en Afskrift af Melodierne glemmes saa let, selvom man, som jeg gjorde, udlovede et af Foreningens Hæfter i Belønning. Kan man spille Violin, er det jo allerbedst; det kunne jeg nu ikke.

Hindsholm

er et ægte fynsk Landskab, frugtbart, med levende Hegn, smilende Landsbyer, hvide Kirker og kuplede Smaaskove, med Kornblomster, Valmuer og Kongelys, og alle Vegne blinker Vandet frem: Odensefjord, Kattegat og Storebælt; alt var saa vidt forskelligt fra Samsø's kraftige nøgne Bakker.

Og saa var Folk saa livlige og fornøjelige, hvad der jo ogsaa prægede deres gamle Danse og Dragter. Vor hjemmelsmand Skolelærer Sørensen, Dalby, hos hvem jeg nød megen Gæstfrihed, var mig paa alle Maader til stor Hjælp og fulgte mig endog rundt til mange af Beboerne. Vejret var smukt, og overhovedet staar Dagene paa Hindsholm som nogle af de fornøjeligste paa Turen. Jeg boede udmærket, omend noget primitivt, hos "Line ved Kirken". (Det var tidligere et højskolepensionat ved valgmenighedskirken)

Derimod var Rejsen fra Samsø til Hindsholm noget af det besværligste og alt andet end behageligt. Skønt man kan se Hindsholm fra Samsø, tog Rejsen henimod 20 Timer; jeg maatte helt rundt om Skagelse(?) og overnatte i Odense (hos min Bror). Og da jeg saa

*Skolelærer
Søren Martin Sørensen,
som tog sig af
Hans Schierbeck
og ledsagede ham
rundt på
Hindsholm
(fotografiet tilhører
Rieber Christensen, Dalby)*

endelig kom til Dalby, viste denne sig ingen Gæstgivergaard at have, saa at mine Breve, der var adresseret hertil, var rejst andetsteds hen. Vejret var daarligt, og ingen var der at tage mod mig; kun nogle unge Damer lod til at more sig over min øjensynlige Forbløffelse (det viste sig senere at være Skolelærerens elskværdige Døtre; deres Far havde bildt dem ind, at det var en ældre Gentleman, der kom.

Men som sagt, alting klarede sig snart, og jeg befandt mig hurtigt uendelig vel i de fornøjelige og smukke Omgivelser, og herfor skylder jeg først og fremmest Skolelærer Sørensen og hans elskværdige Familie Tak.

Af alle de mange, jeg var hos, skal paa Dansens og Musikkens Omraade fremhæves:

Gaardejer Lars Pedersen, Martofte, og hans Hustru var trods deres Alder overordentlig livlige og morsomme. Vi dansede og sang og drak Gammeløl til, saa at jeg til Slut var ganske fortunlet.

Gaardejer Rasmus Henriksen, Martofte, lærte mig ogsaa flere Danse; han havde været Danselærer i sin Tid.

Skolelærer Sørensens Skolepiger dansede ogsaa for mig; det kneb jo lidt med at faa dem i Gang.

Musiker Lars Olsen, Midskov, lærte mig mange Melodier og desuden Danse; han laante mig navnlig et Musikhæfte til Afskrivning.

Gaardmand Jens Larsen, Stubberup, og **Musiker Hans Madsen, Stubberup**, lærte mig mange Melodier. Den sidstnævntes Honning vil jeg forresten benytte Lejligheden til at anbefale, skønt det strengt taget ikke vedkommer denne Sag; men den er udmærket.

*Musiker og skomager
– og biavler
Hans Madsen, Stubberup.*

*Musiker og husmand
Lars Olsen (d.y.), Midskov.*

m X

Indtægtsjournal

Prinsens Polser.

Paris. Alle Tegn. fra med Lillebøder (1-2), Lillebøder (1-2). Sving D. 1/2 gang fra jam med de Polserne (3-4), Lille (4-5), og Polser med (6) (5-6). Guldager (7-10).

va. ? Guldager med Lær. DD

H. med v. D. med h. Lillebøder i Lær, Kærstærk. Polser og Lær D. Kærstærk fra en Lær til den anden

Prinsens Polser (Lær Lær, Lær)

Misér (Lær): 1-10.

Lær Lær med Lillebøder Lær.

Lær Lær fra med Lillebøder (1-4), og Lillebøder med (5-6). Med de Polserne Lillebøder Lær Lær med (7) og Lillebøder Lillebøder (8), hvorefter de Lillebøder to Polserne med om (7-8); Lillebøder (9-10).

"Jeg medbragte i Lommen en tynd Skrivebog....."
(findes i Foreningen for Folkedansens Fremmes Arkiv)

To eksempler.

Grisen bryr sit Laar.

Dansen er trykt i "Gamle danse fra Fyn og Øerne" fra Foreningen til Folkedansens Fremme, som blev udgivet i 1933 efter Ane Marie Kjellerups ("Hyldemor"s) indsamlingsrejse. Men vi ser altså, at dansen allerede blev optegnet første gang mere end 25 år tidligere. Det er en livlig dans, og Ane Marie Kjellerup har noteret sig, at den blev danset i stigende tempo. Det er faktisk nemmest at danse den hurtigt, men når nogle skal lære den, er man nødt til at starte langsomt.

Melodien er oprindelig komponeret i Berlin 1825, og kendes allerede i Lars Olsen (d.æ.)'s nodebog som "Nr. 135. Contradans". Her har den fire stykker og titlen antyder, at det er en rækkedans.

Når melodien dukker op igen her hundrede år senere (nu dog kun med to stykker) til en pardans, skyldes det formodentlig ikke en ubrudt tradition, men nærmere en ny indvandring eller en lokal nyskabelse - måske endog af "skolepigerne".

Mærkelig nok findes melodien ellers ikke i nogle af de andre lokale nodebøger! Men de gamle musikere husker dog stadig "Grisi brøj si lår".

Melodien har i øvrigt været kendt over hele landet og i Vestjylland bruger de den til gallopade (dvs. nogle bestemte trin og polka vekslende mellem hinanden).

(En artikel af Per Sørensen om melodien kan læses i et af de kommende numre af "HJEMSTAVNSLIV")

Prinsens Polka.

Denne Hindsholm-melodi er ikke medtaget i Foreningen til Folkedansens Fremmes hæfter, da dansen allerede er optegnet dels fra Møn (med en anden melodi) og dels fra Bornholm (Ryes Kirke-
turen) med en tredje melodi: "Gamle toza, læver du inu". Sidstnævnte melodi er en variant af en Bellmann-sang (Fredmanns Epistel nr. 42: "Ren Calad jag spår och tror"), og kendes iøvrigt i Østdanmark også med teksten "Silden koster fire mark og to".

På Hindsholm findes også denne melodi i Peter Hansen, Birkebjergs nodebog fra o. 1905 (med titlen "Silderumpen"), men de gamle lokale musikere er enige med Hans Schierbecks optegnelser, at man brugte vedlagte melodi. Den er her noteret efter Hans Madsen i Stubberup.

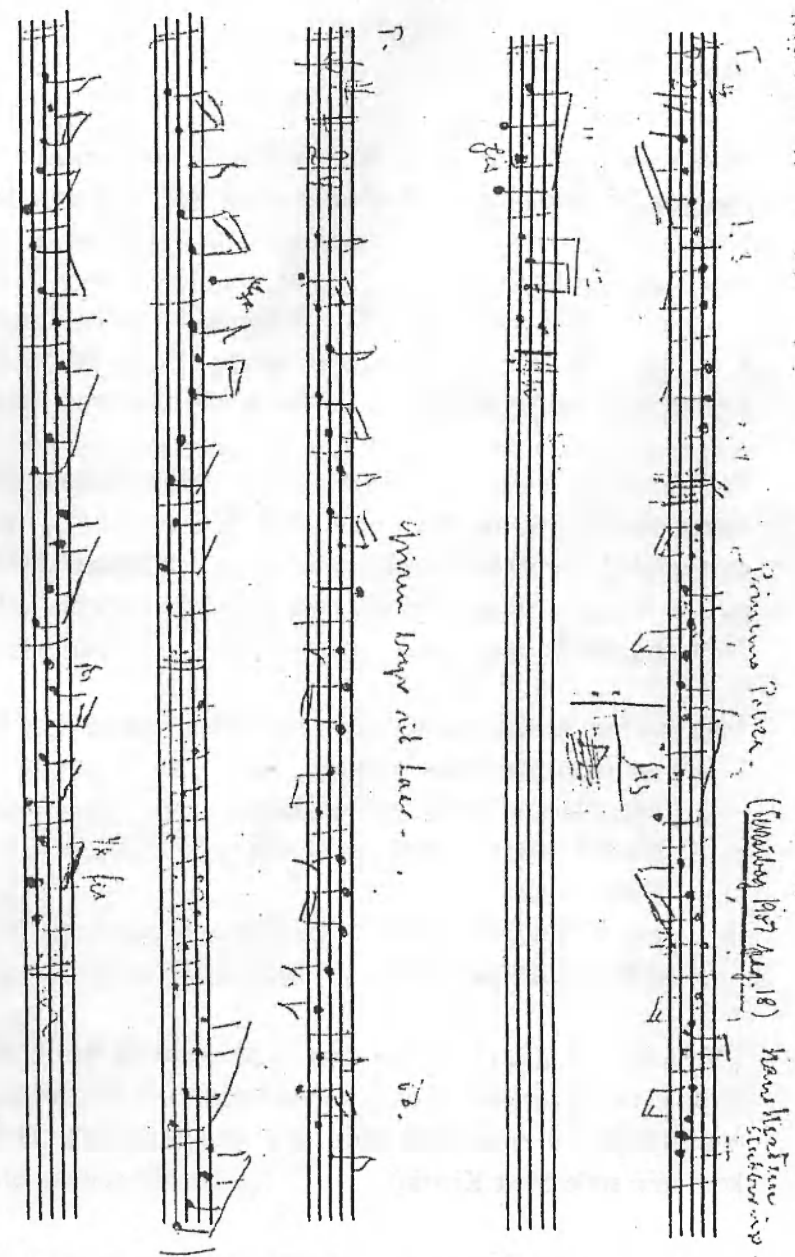
Men at dette er den lokale melodi bekræftes også af dens forekomst i flere andre lokale nodebøger:

Jens Madsen, Brikebjerg o. 1870
Niels Poulsen, Kastelsgård - Viby, 1868-77
Niels P. Nielsen, o. 1900
Inger Smed, Dalby, o. 1925
Johannes Hansen, Dalby, 1933

I Vestdanmark har til samme dans været brugt en fjerde melodi, "Den sortbrogede ko" (Hvad skal du ha' for din sortbroged' ko), og endelig i Himmerland en femte: "Syvtrit" (Konstantin, Hambolin, kom min søde Mett Kirstin).

"...og et lille Nodetæfte til at male op i" (findes i Foreningen for Folkedansens Fremmes Arkiv)

Handwritten musical score on five staves. The notation includes notes, rests, and dynamic markings such as *f.*, *pp.*, *pp.*, and *pp.*. The lyrics "Hvordan bærer sig læser" are written below the second staff. The score is dated "Søndag 1871 Aug. 18" and attributed to "Hans Nielsen".

Søndag 1871 Aug. 18
Hans Nielsen

Prinsens Polka

Hindsholm

1 2 3 4

5 6 7 8

9 10 11 12

Tage
1996

Dansebeskrivelse efter Hans Schierbecks indsamling, 1905:

Danses parvis med almindelig Fatning.

Parret danser frem med 7 Sideløbstrin, og tilbage med 7.

Med et Polkatrin svinger Parret $\frac{1}{2}$ Gang avet om
og med et Polkatrin tilbage,
hvorefter de danser to Polkatrin ret om;
dette gentages.

Hindsholm

Mel.: Der dukker af disen min fædrende jord.

Bedst passer vor grønne og dejlige Ø
til Foraarets flygende Fest,
Korns piblen og Kildernes rislen ved Tø
i Vaardagens solblonde Blæst -
kun Hindsholm staar stærkest i stormende Vejr
i klingende Frost eller Kuld,
 naar Bølgernes Hær
 gaar brynjeklædt Færd,
og Kimene fryser i Muld.

Her mødes de raa Elementer til Strid
ubændigt og nøgent og stolt - -
et Land, som er aabent for Stormenes Bid,
naar Vejret er skingrende koldt.
De ældgamle Gaarde bag Poplernes Sus
og Vejenes hvidlige Flet - -
 bag Graavejr og Gus
 er Hindsholm et Hus
med Gæster af Oldtidens Æt!

Naar Maagerne hviner i skumrende Rum
det havkolde, evige Skrig;
naar Hav viser Tænder med skinnende Skum
og raser i ringeste Vig - -
da vaagner, oh Hindsholm, din ursjæl paany;
 da gjalder dit tusindaars Sind:
 bag Midnattens Sky,
 i graanende Gry
dig favner den vildende Vind.

Er hele det smilende Fyn en Idyl
med Solskin i Linjernes Løb,
og passer det bedst til den blomstrende Hyld
og Bøgen med bristende Svøb - -
herude er Vikingens sagnfyldte Strand
og Pust af det sugende Alt.
 Mod Bankernes Rand
 fra skumtoppet Vand
gaar Stormvinden svidende salt.

"Olaf Gynt"

Fynshoved staar dobbelt ubændig og stejl,
en Nakke af pureste Staal,
mens Stormskyen spiler de ravnsorte Sejl,
og støvner mod ukendte Maal.
Ja, Hindsholm har mangan en skudende Klint
med Lød som det guleste Rav.
 Her raader dit blindt
 mod Blaaler og Flint,
det vaandefyldt vældige Hav!

(Denne tredie sang til
Hindsholms pris er fra Jørgen
Lykkegård, Viby.
I Hindsholm-musik Hæfte 5 var:
"Hvor Storebælts og Kattegats
vover..." på melodien "Der er et
land det sted højt mod norden"
og i Hindsholm-musik Hæfte 6
var:
"Hvor Storebølt løfter
de skumhvide bryster..." på me-
lodien "Når egne knoppes")

Folkemusiklauget Fynboerne

..... er en forening, der især dyrker
dansk spillemandsmusik, -dans og sang.
Her er plads til alle, ung eller gammel, øvet
eller begynder, alene eller med partner.

Vi danser og spiller hver

onsdag aften kl. 19.00 - 22.00

på Odense Musikskole
Danmarksgade, 5000 Odense C.

Vi lægger stor vægt på det sociale samvær og
vi holder kaffepause i løbet af aftenen.

Yderligere oplysninger hos:
Kjeld Dollerup 66 17 49 13
Britta Rasmussen 65 99 13 04
Ragnhild Bjerre 65 95 46 10

Sidste onsdag i hver måned har vi åbent hus i Badstuen på Østre Stationsvej, hvor alle er velkomne.

Tag til

BAIL hos

(fortsat fra side 2)

aftener med Hindsholm-danse de to forløbne sæsoner. Der har hver gang været god stemning og stor danselyst. Og endvidere har Årslev Folkemusiklaug holdt en velbesøgt aften med Hindsholm-musik og dans.

I sommers var der en række onsdag-formiddags-arrangementer på Carl Nielsen Museet i Odense Koncerthus. Overskriften var ikke mindre end "VERDENSMUSIK FRA FYN". Onsdag den 24/7 kunne man høre om hvordan Carl Nielsens fader, Niels "Maler" Jørgensen, havde undervist i dans, og hvorledes disse danse var kommet til Hindsholm. Musikerne Walther Madsen, Salby, og Bent Madsen, Bregner, assisteret af Ejeld Dollerup fra Fynboerne spillede den gamle musik, og dansere fra folkemusiklauget FYNBOERNE viste en række francaiser og les Lanciers, og til sidst var publikum med ude på gulvet til Totur fra Vejle med bl.a. et potpourri med Carl Nielsen melodier.